

İNSAN SADECE KENDİ HAYATINI YAŞAMAZ

Muharrem BALCI, 27 Nisan 2026

GİRİŞ

“Herkes kendi hayatını yaşar” deyişi/kabulü, ilk bakışta özgürlükçü ve masum görünse de insanın hem bireysel hem toplumsal doğası açısından ciddi sorgulamayı hak ediyor. Bu kabul, modern dünyanın en yaygın kabullerinden biri hâline gelmekle birlikte bireysel özgürlüğü yüceltir gibi görünür fakat insanın ontolojik gerçekliğiyle tam anlamıyla örtüşmez. Çünkü insan yalnızca “kendi hayatını yaşayan” bir varlık değil; aynı zamanda başkalarının hayatına dokunan, onlardan etkilenen ve onları etkileyen bir varlıktır.

İnsan doğası gereği çift yönlüdür: Hem bireyseldir hem de toplumsal. Bu iki boyut birbirini dışlamaz, aksine birbirini tamamlar. Bireyin özgürlüğü, toplumdan bağımsız bir boşlukta gerçekleşmez; genel anlamda toplumun, özelde ailenin dokusu içinde anlam kazanır. Dolayısıyla “herkes kendi hayatını yaşar” söylemi, bireyi toplumsal sorumluluklarından soyutlama riski taşır.

Bu söylemin en problemleri yönlerinden biri, sorumluluk bilincini zayıflatmasıdır. Eğer herkes yalnızca kendi hayatını yaşıyorsa, o hâlde adaletsizlikler karşısında susmak meşrulaşır, zulüm başkasının meselesi hâline gelir, yoksulluk ise “başkasının kaderi” olarak görülür. Aile içinde birlik, kardeşlik, sadakat kalmaz parçalanır. Böyle bir anlayış, toplumsal dayanışmayı değil, duyarsızlığı besler.

Oysa insanın hayatı, görünmez bağlarla örülüdür. Bir çocuğun açlığı, sadece onun meselesi değildir; bir toplumun vicdanını ilgilendirir. Bir ülkede adalet zedeleniyorsa, bu yalnızca mağdurun değil, herkesin hayatına sirayet eder. Çünkü insan, başkalarının hayatıyla kesişen bir varoluşa sahiptir.

“Herkes kendi hayatını yaşar” ifadesi ayrıca bireyin kendisini mutlaklaştırmasına da yol açabilir. Bu durum, bencilliği meşrulaştıran bir zemin oluşturur. Oysa gerçek özgürlük, başkalarının varlığını yok sayarak değil, onları gözeterek anlam kazanır. İnsanın kendisi için istediğini başkası için de istemesi, bireyselliğin değil, olgun insanlığın göstergesidir.

Toplumsal bağların zayıfladığı bir dünyada bu söylem, bir tür kaçış ideolojisine dönüşmektedir. İnsanlar, başkalarının acılarına karşı “benim hayatım, benim seçimim” diyerek kendilerini geri çekmektedir. Ancak bu geri çekiliş, uzun vadede bireyin kendi hayatını da daraltır. Çünkü insan, anlamı yalnız başına değil, başkalarıyla birlikte kurar.

Sonuç olarak, “herkes kendi hayatını yaşar” ifadesi, sınırlı bir doğruluk taşısa da insanın bütüncül doğasını yansıtmaz. İnsan hem kendisi için hem de başkalarıyla birlikte yaşar. Gerçek denge, bireysel özgürlük ile toplumsal sorumluluğun birlikte kavranmasıyla mümkündür. Aksi hâlde özgürlük, sorumsuzluğa; bireysellik ise yalnızlığa dönüşür.

MİSYON VE VİZYON

Bu makalenin temel iddiası şudur:

“Herkes kendi hayatını yaşar” söylemi, sünnetullah temelli kader anlayışı açısından indirgemeci anlayış/kabul olup, insanın hem bireysel hem de toplumsal sorumluluğunu eksik yansıtmaktadır.

İlk bakışta bu söz kulağa hoş gelir. Özgürlük vaat eder. Sınırları kaldırır gibi görünür. Ama sormamız gereken bir soru var:

Gerçekten öyle mi? Gerçekten insan, sadece kendi hayatını mı yaşar?

Bir düşünelim... Bir çocuğun ağlaması sadece o çocuğun meselesi midir?

Bir annenin gözyaşı sadece onun hikâyesi midir?

Bir toplumda adalet sarsıldığında, bundan yalnızca mağdur olanlar mı etkilenir?

Bir ailede örf, adet, gelenek -ki bunlar hukukun kaynaklarıdır ve aile bir hukuki statü ve bir hukuk kurumudur- zedelendiğinde, bu davranışlar aile içinde burukluk yaşattığında, bundan sadece tekil bireyler mi etkilenir? Hayır.

Çünkü insan, yalnız başına var olan bir ada değildir. İnsan, bir bağıdır. İnsan, bir ilişkidir. Allah-İnsan-Tabiat üçlü ilişkisi içinde var olur ve yaşamını sürdürür. İnsan, başkalarının hayatına değerek anlam kazanan bir varlıktır.

Biz fark etsek de etmesek de hayatlarımız birbirine dokunur. Bir sözümüz birini iyileştirir. Bir suskunluğumuz birini yalnızlaştırır. Nitekim bir aileyiz. Geniş bir aileyiz ve hepimiz bir çok aile içinde kendimizi buluruz.

İşte tam da burada, o meşhur cümle tehlikeli bir hâl alır: **“Herkes kendi hayatını yaşar.”**

Eğer bu sözü sorgulamadan kabul edersek, zulme ve yanlış inanç ve eylemlere karşı susmayı meşrulaştırırız. Haksızlığı görmezden gelmeyi normalleştiririz. Başkalarının acısını “beni ilgilendirmez” diyerek dışarıda bırakırız. Aile içindeki inançlara yabancı kalmayı, önemsememeyi ve giderek dışlamayı meşrulaştırabiliriz.

“Bir tel kopar, ahenk ebediyen bozulur”.

Hiçbir hayat, sadece kendine ait değildir. Bizler görünür (akrabalık), görünmez (toplumsal sorumluluk) bağlarla birbirimize bağlıyız.

Bir yerde açlık varsa, bu insanlığın meselesidir. Bir yerde adalet yoksa, bu hepimizin meselesidir. Bir ailede örf, adet ve geleneklere, hak ve hukuka uygunluk yoksa veya zedelenmişse orada yaşam zorlaşır. Sadece bir arada yaşam değil, bireylerin tek tek yaşamları zorlaşır. Periyodik ve programlı bir araya gelişlerin amacı silikleşir ve kaybolur. Bu da ailede, toplumda yozlaşmayı,

parçalanmayı beraberinde getirir. Şairin dediği gibi, “Bir tel kopar, ahenk ebediyen bozular”.

Bireysel olmak, bencil olmak değildir. Özgür olmak, sorumsuz olmak değildir. Gerçek özgürlük, başkalarının varlığını yok saymadan yaşayabilmektir. Kendi hayatını kurarken, başkasının hayatını yıkmamaktır.

Bugün modern dünya bize sürekli şunu fısıldıyor:

“Sen kendine bak”. “Sen kendi hayatını yaşa.”

Kendi hayatını yaşa, evet... Ama başkalarının hayatını ve inançlarını, değerlerini yok sayarak değil. Onlara dokunarak, onları gözeterek, onlarla birlikte yaşayarak. Çünkü insan, aile ve toplum ancak birlikte insan olur.

Ve unutmayalım:

Bir gün hepimiz, sadece yaşadığımız hayatla değil, dokunduğumuz hayatlarla da hatırlanacağız.

İNSAN GERÇEKTEN YALNIZCA KENDİ HAYATINI YAŞAYAN BİR VARLIK MIDIR?

Bu iddia, yüzeyde bireysel özgürlüğü ve özerkliği savunuyor gibi görünmektedir. Nitekim modern düşünce geleneğinde bireyin merkeze alınması, özellikle Immanuel Kant ile birlikte ahlaki özerklik kavramı üzerinden güçlü bir teorik zemin kazanmıştır. Birey, kendi aklıyla karar veren, kendi hayatını yönlendiren bir özne olarak konumlandırılmıştır.

Ancak burada kritik bir soru ortaya çıkmaktadır: İnsan gerçekten yalnızca kendi hayatını yaşayan bir varlık mıdır?

Sosyolojik perspektiften bakıldığında bu soruya verilecek cevap oldukça nettir. Emile Durkheim, bireyin toplumdaki bağımsız düşünülmemeyeceğini vurgulayarak, toplumsal olguların birey üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu

ortaya koymuştur. Ona göre birey, içinde bulunduğu kolektif yapının değerleri, normları ve anlam dünyası tarafından şekillendirilir.

Benzer şekilde, modernitenin çözülüşünü analiz eden Zygmunt Bauman, günümüz toplumunu “akışkan(queer) modernlik” kavramıyla açıklarken, bireyin görünürde özgürleştiğini; ancak aynı zamanda derin bir yalnızlık ve bağsızlık içine sürüklendiğini ifade eder. Bu bağlamda “herkes kendi hayatını yaşar” söylemi, zgrleşmeden ziyade, toplumsal bağların zayıflamasının ideolojik bir yansıması olarak da okunabilir.

Felsefi açıdan meseleye yaklaştığımızda ise, insanın doğası gereği ilişkisel bir varlık olduğu görülür. Aristoteles’in “insan politik bir hayvandır” tespiti, bireyin ancak toplumsal bağlar içinde anlam kazandığını ortaya koymaktadır. İnsan, yalnızca kendisi için değil, başkalarıyla birlikte var olan bir varlıktır.

Bu noktada söz konusu söylemin eleştirel yönü daha belirgin hle gelmektedir. “Herkes kendi hayatını yaşar” ifadesi, belirli bir sınır içinde doğru olmakla birlikte, mutlaklaştırıldığında üç temel soruna yol açmaktadır:

Birincisi, **ahlakî sorumluluğun aşınmasıdır**. Eğer herkes yalnızca kendi hayatından sorumluysa, başkalarının maruz kaldığı adaletsizlikler karşısında sessiz kalmak meşrulaşır.

İkincisi, **toplumsal duyarsızlığın normalleşmesidir**. Yoksulluk, savaş, eşitsizlik gibi olgular bireyin ilgi alanı dışına itilir ve “başkalarının meselesi” hâline gelir.

Üçüncüsü ise **bireyselliğin bencilliğe indirgenmesidir**. Bu durumda özgürlük, başkalarına karşı sorumsuzluk olarak anlaşılmaya başlanır.

Oysa daha dengeli bir yaklaşım, bireysel özgürlük ile toplumsal sorumluluğun birlikte düşünülmesini gerektirir. Bu bağlamda Emmanuel Levinas’ın “teki” etiği önemli bir açılım sunmaktadır. Levinas’a göre insanın sorumluluğu, kendi varlığından önce başlar; ötekinin yüzü, bireyi etik bir yükümlülüğe davet eder. Bu

perspektiften bakıldığında, insanın hayatı yalnızca “kendi hayatı” değildir. Her birey, başkalarının hayatıyla kesişen bir varoluş ağı içinde yer alır. Bu ağ, görünmez ama güçlü bağlarla örülüdür.

Sonuç olarak, “herkes kendi hayatını yaşar” söylemi, sınırlı bir doğruluk taşısa da insanın ontolojik ve toplumsal gerçekliğini eksik yansıtmaktadır. İnsan hem bireysel hem toplumsal bir varlıktır; dolayısıyla ne bütünüyle yalnızdır ne de bütünüyle bağımsızdır.

Bu nedenle daha isabetli bir ifade belki de şu olacaktır:

İnsan, kendi hayatını yaşar; ama asla sadece kendi hayatını yaşamaz.

KUR’ANÎ BAKIŞ AÇISIYLA

Modern bireyci söylemin yaygın ifadelerinden biri olan “herkes kendi hayatını yaşar” anlayışını, Kur’an’ın insan tasavvuru çerçevesinde ele alırsak, Kur’an’da insan, bir yandan bireysel sorumluluğa sahip bir özne olarak tanımlanırken, diğer yandan toplumsal sorumluluklarla kuşatılmış ilişkisel bir varlık olarak konumlandırılmaktadır.

1. Kur’an’da Bireysel Sorumluluk İlkesi

Kur’an’da bireyin sorumluluğu açık ve nettir. Her insan kendi amellerinden sorumludur:

“Hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez.” (En’âm 6/164) Bu ilke, bireysel ahlaki sorumluluğun temelini oluşturur.

Aynı şekilde: “İnsan için ancak çalıştığı için karşılığı vardır.” (Necm 53/39) ayetinde de bireyin kendi eylemleriyle belirlenen bir sorumluluk alanına sahip olduğu vurgulanır.

Bu çerçevede, “herkes kendi hayatını yaşar” ifadesi kısmen doğru bir yön taşır. İnsan, kendi tercihleri ve eylemleri bakımından bireysel bir sorumluluğa sahiptir. Ancak bu, meselenin yalnızca bir boyutudur.

2. Toplumsal Sorumluluk ve Kolektif Ahlak

Kur’an, bireysel sorumluluğu vurgulamakla birlikte, insanı toplumsal sorumluluklardan bağımsız bir varlık olarak görmez. Aksine, mümin topluluğu, “iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak” gibi kolektif bir görevle yükümlü kılınmıştır:

“Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten sakındırırsınız...” (Âl-i İmrân 3/110)

Bu ayet, bireyin yalnızca kendi hayatından değil, içinde bulunduğu toplumun ahlaki durumundan da sorumlu olduğunu ortaya koyar.

Benzer şekilde:

“Fitne yalnızca zulmedenlere isabet etmekle kalmaz.” (Enfâl 8/25) ayetinde, toplumsal bozulmanın sonuçlarının bireysel sınırları aşarak herkesi etkilediği ifade edilir. Bu durum, insan hayatlarının birbirine bağlı olduğunu açıkça göstermektedir.

3. İlişkisel İnsan Tasavvuru: Ümmet Bilinci

Kur’an’da insan, yalnızca birey olarak değil, aynı zamanda bir “ümmet”in parçası olarak ele alınır. Ümmet kavramı, bireylerin ortak değerler ve sorumluluklar etrafında birleştiği bir toplumsal yapıyı ifade eder. Aile de ümmetin en küçük kurumudur.

Bu bağlamda birey, kendisini diğer insanlardan bağımsız bir özne olarak değil; onların hayatıyla kesişen bir varlık olarak kavrar. Nitekim İslam ahlak

düşüncesinde “komşusu açken tok yatan bizden değildir” anlayışı, bireysel hayatın toplumsal sorumlulukla iç içe olduğunu güçlü biçimde ortaya koyar.

Klasik İslam düşünürlerinden Abu Hamid al-Gazali, insanın kemalini ancak toplum içinde ve başkalarıyla ilişkisi üzerinden gerçekleştirebileceğini vurgular. Ona göre ahlaki olgunluk, bireysel iç arınma ile toplumsal sorumluluğun birleştiği noktada ortaya çıkar.

4. Eleştirel Değerlendirme: Söylemin Sınırları

Bu çerçevede “herkes kendi hayatını yaşar” söylemi üç açıdan problemli görünmektedir:

- **Ahlakî indirgeme:** Bireysel sorumluluğu mutlaklaştırarak toplumsal sorumluluğu ihmal eder.
- **Duyarsızlık üretimi:** Başkalarının acılarını bireyin ilgi alanı dışına iter.
- **Ümmet bilincinin zayıflaması:** Ortak sorumluluk anlayışını aşındırır.

Oysa Kur’anî perspektif, bu söylemin yerine daha dengeli bir anlayış önerir: İnsan, kendi amellerinden sorumludur; ancak başkalarının hayatına karşı da kayıtsız kalmaz.

Sonuç olarak, Kur’an’ın insan tasavvuru, bireysel sorumluluk ile toplumsal sorumluluğun dengeli bir birlikteliğini öngörür. Bu nedenle “herkes kendi hayatını yaşar” ifadesi, Kur’anî bütünlük açısından eksik ve indirgemeci bir yaklaşımdır.

Daha kapsayıcı bir ifade şu şekilde formüle edilebilir:

İnsan, kendi hayatından sorumludur; fakat başkalarının hayatına karşı da sorumluluk taşır. Bu denge hem bireyin ahlaki özerkliğini korur hem de toplumsal adalet ve dayanışmayı mümkün kılar.

BİREYSELLİK VE TOPLUMSAL SORUMLULUK ARASINDA İNSAN

Modern bireycilik, insanı kendi hayatının mutlak öznesi olarak konumlandırma eğilimindedir. “Herkes kendi hayatını yaşar” ifadesi, bu yaklaşımın gündelik dildeki en özlü formülasyonlarından biridir. Ancak bu ifade, insanın hem bireysel hem de toplumsal boyutlarını dikkate alan Kur’anî perspektif açısından eksik bir tasvirdir.

Kur’an’da kader, çoğu zaman yanlış anlaşıldığı gibi statik bir yazgı değil; ilahî yasalar (Sünnetullah) çerçevesinde işleyen dinamik bir süreçtir. Bu bağlamda insan hem bireysel tercihlerinin faili hem de toplumsal süreçlerin etkilediği bir varlıktır. Dolayısıyla eylemlerinden sorumludur.

Toplumsal Yasalar ve Sünnetullah

Kur’an’da “sünnetullah”, toplumsal ve tarihsel süreçlerde işleyen ilahî yasaları ifade eder:

“Allah’ın sünnetinde asla bir değişiklik bulamazsın.” (Ahzâb 33/62)³

“Bir toplum kendini değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez.” (Ra’d 13/11)⁴

Bu ayetler, kaderin bireysel eylemlerle sınırlı olmadığını; toplumsal davranış kalıplarının da belirleyici olduğunu ortaya koyar.

Sünnetullah Perspektifinden Kader Anlayışı

Sünnetullah temelli kader anlayışı şu üç ilkeyi birlikte ele alır:

1. **Bireysel sorumluluk:** Her insan kendi eylemlerinden sorumludur.
2. **Toplumsal etkileşim:** Bireysel eylemler toplumsal sonuçlar doğurur.
3. **İlahi yasalar:** Bu süreçler belirli ilahî yasalar çerçevesinde işler.

Bu çerçevede kader ne tamamen bireysel ne de tamamen kolektiftir; aksine **ilişkisel ve süreçsel** bir yapıya sahiptir.

Kolektif Sonuçlar ve Paylaşılan Kader

Kur'an'da toplumsal bozulmanın kolektif sonuçlar doğurduğu açıkça ifade edilir:

“Fitne yalnızca zulmedenlere isabet etmekle kalmaz.” (Enfâl 8/25)⁵

Bu ayet, kaderin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kolektif bir boyuta sahip olduğunu gösterir. Bir toplumda, bir ailede hukukun, adaletin, örf ve adetin zedelenmesi, sadece ifsad edenleri değil, tüm toplumu etkiler.

İslam Düşüncesinde İnsan ve Toplum

Klasik İslam düşüncesinde insanın toplumsal boyutu güçlü biçimde vurgulanmıştır. Ibn Haldun, “asabiyet” kavramı üzerinden toplumların yükseliş ve çöküşünü açıklarken bireysel eylemlerin kolektif sonuçlar doğurduğunu belirtir. Benzer şekilde Abu Hamid al-Gazali, ahlakî kemalin ancak toplumsal ilişkiler içinde mümkün olduğunu ifade eder.

Emr-i bi'l Ma'ruf, nehy-i ani'l münker ve Toplumsal Sorumluluk

Kur'an, bireyi toplumsal sorumlulukla yükümlü kılar:

“İyiliği emredin, kötülükten sakındırın...” (Âl-i İmrân 3/110)

Bu ilke, bireyin başkalarının hayatına karşı kayıtsız kalamayacağını ortaya koyar. Dolayısıyla “herkes kendi hayatını yaşar” söylemi, bu sorumluluğu zayıflatma riski taşır. Bu durumda toplumun/ailenin bireyleri, toplumu ve aileyi hak söylem ile uyarmakla yükümlüdür. Hak söylemin muhatapları da bireysel ve toplumsal sorumluluklarını hatırlamak ve yerine getirmekle yükümlüdür.

SONUÇ

İnsan doğası gereği hem bireysel hem de toplumsal bir varlıktır. Bu iki boyut birbirini dışlamaz, aksine birbirini tamamlar. Bireyin özgürlüğü, toplumdan bağımsız bir boşlukta gerçekleşmez; genel anlamda toplumun, özelde ailenin dokusu içinde anlam kazanır. Dolayısıyla “herkes kendi hayatını yaşar” söylemi, bireyi toplumsal sorumluluklarından soyutlama riski taşır.

Bu söylem sorumluluk bilincini zayıflatır. Herkes yalnızca kendi hayatını yaşıyorsa, o hâlde adaletsizlikler karşısında susmak meşrulaşır, zulüm başkasının meselesi hâline gelir, yoksulluk ise “başkasının kaderi” olarak görülür. Böyle bir anlayış, toplumsal dayanışmayı değil, duyarsızlığı besler.

“Herkes kendi hayatını yaşar” ifadesi ayrıca bireyin kendisini mutlaklaştırmasına da yol açabilir. Bu durum, bencilliği meşrulaştıran bir zemin oluşturur. Oysa gerçek özgürlük, başkalarının varlığını yok sayarak değil, onları gözeterek anlam kazanır. İnsanın kendisi için istediğini başkası için de istemesi, bireyselliğin değil, olgun insanlığın göstergesidir.

Toplumsal bağların zayıfladığı bir dünyada bu söylem, bir tür kaçış ideolojisine dönüşmektedir. İnsanlar, başkalarının acılarına karşı “benim hayatım, benim seçimim” diyerek kendilerini geri çekmektedir. Ancak bu geri çekiliş, uzun vadede bireyin kendi hayatını da daraltır.

Hiçbir hayat, sadece kendine ait değildir. Bizler görünür (akrabalık), görünmez (toplumsal sorumluluk) bağlarla birbirimize bağlıyız. Ailemizde örf, adet ve geleneklere, hak ve hukuka uygunluk yoksa veya zedelenmişse orada yaşam zorlaşır. Sadece bir arada yaşam değil, bireylerin tek tek yaşamları zorlaşır. Periyodik ve programlı bir araya gelişlerin amacı silikleşir ve kaybolur. Bu da ailede, toplumda yozlaşmayı, parçalanmayı beraberinde getirir. Kur’anî emir “İyiliği emredin, kötülükten sakındırın...” (Âl-i İmrân 3/110) kıyamete kadar durdukça biz de uyarma görevimizi yapmak zorundayız. Sonrası Allah-u Alem.

Şairin dediği gibi, “Bir tel kopar, ahenk ebediyen bozulur”.

.....

Sadece Sen Değilsin

Sanma ki yalnızca kendin varsın
Bir iz düşer kalbine her insanın
Sessiz bir ıglıkta yankı bulur
Adlarınız O Yetim'in yakınları
“Herkes kendi hayatın yaşar” derler
Söz örerler duvar gibi ince ince
Oysa her kalp başka kalbe bağı
Görünmez bağlarla öyle derince
Bir lokma ekmekte bölünür dünya
Bir damla gözyaşı çoğalır anda
Sen kendini yalnız sandığın yerde
Bir başka yürekle yürürsün aslında
Kendi hayatın sandığın bu yol
Binlerce hayatla kesişir her an
Bir düğüm gibidir varlığın senin
Çözülse iplerin dağılır cihan
Unutma ey güzel, yalnız değilsin
Ne bir anın sana ait tek başına
Yaşamak dediğin müşterek bir hâl
Kalbin dokunur başka kalplere.

Muharrem Balcı, 27 Nisan 2026

.....

Hayat Yalnız Sana Ait Değil

Kendine mahsus hayatın var, ey Âdem ey Nisâ
Ne mümkün, her nefes başka nefesle hem-dem
“Herkes yaşar kendi hâlin” diye söyler lisanlar
Bu sözde gizlidir bir perde, bir gaflet, bir matem
Bir âh yükselirse bir mazlumun derûnundan
Onunla titrer âlem, duyarsa kalbi olan dem
Senin bir sözün ile güler yahut solar âlem
Bir incitici libasınla kırılır nice âlem
Sanma ki, ayrı düşmüş kaderler birbirinden?
Bir ipte düğümlenmiş nice bin cân ile Âdem
Bir lokma bölüşülse çoğalır rızk-u merhamet
Bir zulm ile kararır nice ufuk, nice âlem
Yalnız değilsin ey kul, bu hayat müşterektir
Her hâlin akis bulur bir yerde muhakkak hem
Gel, kendi yolunu sür; lâkin unutma ki aslâ
Bir başkasının ömrüne dokunmadan olmaz dem.

Muharrem Balcı, 27 Nisan 2026